

Algunes obres de l'arquitecte Raimon Duran i Reynals a Viladrau

DÍDAC GORDILLO BEL

Some Raimon Duran i Reynals architect's works in Viladrau

La transformació en el llenguatge arquitectònic d'en Raimon Duran i Reynals es farà palès a Viladrau, on es troben algunes obres seves molt poc conegudes, totes habitatges unifamiliars, començant amb un període en que treballa seguint un noucentisme de caire neo-renaixentista que evoluciona fins arribar a una estètica racionalista continguda, amb reminiscències d'arquitectura tradicional, emprant la pedra i la fusta com materials d'acabat exterior, sempre mantenint un ordre i un equilibri en la composició que deixen entreveure un noucentisme subjacent en els seus projectes, amb uns detalls concrets que s'han anat mantenint al llarg del temps en la seva obra.

Paraules clau: Noucentisme, composició, proporció, evolució.

We can see the transformation of the architectural language of Raimon Duran i Reynals in Viladrau. Here there are some of his little known works, all single-family dwellings. This begins with a period in which he works following a neo-renaissance noucentisme, evolving and reaching a contained rationalist aesthetic, reminiscent of traditional architecture. He uses stone and wood as exterior finishing materials, always maintaining an order and balance in the composition that hint at a noucentisme underlying in his projects, and revealing specific details that are constant throughout his work.

Keywords: Noucentisme, composition, proportion, evolution.

INTRODUCCIÓ

És sabut que en el terme municipal de Viladrau hi ha un ingent patrimoni arquitectònic, de diverses èpoques i tipologies, i entre aquestes un nombre molt important de grans habitatges unifamiliars d'alta qualitat arquitectònica construïts a inicis del segle XX, obra de diversos arquitectes que mostren en aquell moment una composició acurada en la projectació dels edificis, que va tombant d'un modernisme a vegades poc evident, amb una decoració continguda, cap a un estil que es convertirà en noucentista, on al principi es va perdent la decoració per a guanyar en línies simples, i després fer-se més palès a mida que s'avança cronològicament en les primeres dècades de la centúria.¹

En aquells primers anys del segle XX tant Viladrau com altres poblacions situades a l'entorn del massís del Montseny reben el flux dels primers estiuiejants, que en fer més regulars les seves estades de temporada comencen a bastir noves residències, i donada la classe social a la qual pertanyen, l'alta burgesia, aquestes seran de caire senyorial tant en la mida com en els acabats. Aquest corrent continuarà encara durant el primer terç del segle, quant el Noucentisme és ja dominant, amb la seva estètica cada cop més classicitzant.

Com a exemple d'aquestes edificacions es troba l'obra de Josep Puig i Cadafalch, que en l'any 1900 construïa Can Torra en l'actual Passeig de Ramon Bofill, i en el 1905 el conjunt de les conegudes com Cases de la Sanitat, que ordenades de dalt a baix segons la seva ubicació en el terreny són l'antiga Can Riera (ara Casa Gran de la Sanitat), Can McCrory i Can Boeufvé (també coneguda com Xalet Miquel o Can Ròmul),² ubicades entre el carrer de les Ametistes i el Passeig de Ramon Bofill, sent uns edificis que segueixen uns patrons clars de construcció i decoració, si més no, exteriorment. De fet, les tres darreres tenen un cert paral·lelisme en la composició, seguint la darrera de totes un patró quasi calcat al de la Casa Muntadas, que havia fet feia pocs anys a Barcelona, tret del frontispici de la mateixa, que no segueix de forma tan evident les línies noucentistes que la caracteritzen.

També cal destacar l'obra construïda de Lluís Planas i Calvet, que havia treballat durant els seus primers anys com a arquitecte en el despatx d'en Puig i Cadafalch. En l'any 1910 construïa l'antigament conegut com Xalet Cortès (actualment "La Masia del Montseny", tenint modificacions

1 Canals, M. (2000) "L'efímer noucentisme", Monografies del Montseny 15, Viladrau: Amics del Montseny, pàg. 48.

2 Bofill, R.; Zamora, J.E. (2005), "Els inicis de l'estiuieg a Viladrau", Monografies del Montseny 20, Viladrau: Amics del Montseny, pàg. 62.

importants durant el 1948) i la Casa Mestres, les dues situades davant per davant al Passeig de la Pietat; l'any 1915 feia l'edifici de les antigues Escoles i Ajuntament, cap al 1920 construïa l'edifici nou de Can Gat, ampliat i modificat posteriorment cap al 1950 per Josep Maria Pericas i Morros, que anteriorment, en l'any 1917, havia dissenyat un rellotge solar en l'edifici nou del Mas Molins.³ Per últim, cap a l'any 1925 projectava Can Balcells, situat davant de l'edifici de les Escoles i Ajuntament.

Posteriorment en el temps, dins d'aquest corrent edificatori que continuarà al llarg del segle XX es troben algunes de les obres de l'arquitecte Raimon Duran i Reynals, titulat l'any 1926, que tindrà una evolució en el seu llenguatge compositiu, quan passarà d'un llenguatge classicista neobrunelleschià, evident en el Palau de les Arts Gràfiques de Montjuïc a Barcelona, construït en la dècada dels anys 20, cap a un racionalisme pur, fent servir, però, els dos llenguatges al mateix temps, depenent de l'obra que projecti,⁴ el que es veu en la Casa Cardenal i la Casa Espona, ambdues construïdes l'any 1935 en el carrer de Roger de Llúria de Barcelona, per tornar a un llenguatge més academicista després de la Guerra Civil Espanyola i al mateix temps, en alguns projectes d'habitatges unifamiliars, inspirat en l'essència de l'arquitectura tradicional sense caure, però, en els tòpics. Aquest ús de llenguatges variats, tot i que connectats, serà evident en obres posteriors, i es farà palès també en la seva obra a Viladrau.

CLASSICISME DE DURAN I REYNALS A VILADRAU

L'edifici que potser representa millor el classicisme neobrunelleschià de Duran a Viladrau és la casa de Can Soliguer,⁵ construïda l'any 1930, edifici unifamiliar senyorial a mode de vil·la clàssica situada en l'extrem d'un planell del Pla de Montfalcó, en un estrep d'un turonet enfront del nucli antic de Viladrau que baixa suaument cap a nord, est i sud, separat del nucli per la Riera Major. La casa està formada per dos cossos, el principal i el de garatge, quedant al davant del conjunt encara quelcom de l'enjardinament original, sembla que projectat originalment per Nicolau Maria Rubió i Tudurí, tot i que desenvolupat pel paisatgista jardiner Josep Batlle i Gras,⁶ amb murets baixos de jardineria, murs de contenció de pedra d'una altura menor al metre, que s'adaptin al desnivell del terreny, i la bassa, amb

3 Catasús, A.; Claparols, J.M. (2019), *Josep Maria Pericas i Morros. 1881-1966. Arquitecte*, Vic: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, pàg. 244.

4 González, A.; Lacuesta, R. (1997) *Barcelona guía de arquitectura 1929-1996*, Barcelona: Editorial Gustavo Gili, pàg. 32.

5 Feliu Portabella, M.; López Martínez, I.; López Vázquez, X.; Pagespetit, L. (1993). *Viladrau*, Girona: Diputació de Girona i Caixa de Girona, pàg. 53.

6 Falgàs, J.; Vidal, M. (2010). *La casa noucentista: arquitectura unifamiliar a Catalunya* Girona: Fundació Masó i Úrsula Llibres, pàgs. 177-183.

forma de mitja el·lipse situada en un replà a migdia del garatge. En un altre replà a ponent de la casa, i separat d'aquesta, es va construir un frontó.

Can Soliguer. (Foto D. Gordillo).

El cos principal és un prisma de planta rectangular de dues plantes, generant-se en la cantonada nord-oest de la planta alta una galeria recollida per la composició de les cobertes que coronen l'edifici. En el costat nord s'afegeix una tribuna en planta baixa i en el seu costat

nord-est un cos prismàtic, tancat en planta baixa i obert en alta. A més de les dues plantes sota les cobertes es generen uns espais de golfes que aïllen les plantes principals de l'exterior, i en canvi, a sota de tot hi ha un petit soterrani que ocupa l'espai sota del rebedor de l'accés posterior de l'edifici.

La composició de les façanes segueix un patró ordenat, amb un ritme clar de forats emmarcats amb elements de terracota d'estètica clàssica, que destaquen del fons de paret blanca i contrasten amb el color verd fosc de les fusteries i les persianes de llibret amb lamel·les. La façana principal, a oest, té l'accés en el centre, situat sota un frontó clàssic, de terracota, on el seu interior hi ha la figura d'un àngel i la inscripció "ANY MCMXXX", emmarcant la planta baixa mitjançant un sòcol corregut arrebossat, amb peces cantoneres imitant pedra, fetes de terracota, igual a com també ho són els ampits de la galeria superior, que s'allarga per tota la façana com una cornisa prima enquadrant la planta baixa. A l'esquerra de la porta hi ha tres finestres rectangulars emmarcades amb motllures de terracota, i a dreta dues finestres de mides diferents. En planta alta sobre les finestres de l'esquerra es situa la galeria amb columnes i arcada, coberta amb volta d'aresta, amagant la teulada, amb uns capitells que recorden lleugerament els corintis i unes bases emmotllurades de terracota de caire clàssic, trobant-se a la dreta una finestra similar a les de la planta inferior, així com un conjunt de tres més, que visualment són una de sola de proporció rectangular horitzontal amb dos matxons interiorment, coronada per una llinda de fusta correguda, un tipus de finestra que es veurà en altres obres seves posteriors, ja dins d'una estètica racionalista tardana.

La façana sud és la que es comunica amb la coberta del cos de garatge mitjançant un pont suportat amb arcs de mig punt i interiorment amb volta d'aresta, donant pas des de la façana principal a la terrassa interior en planta baixa. L'accés al pont des de la casa és una balconera amb matxó central i acabat amb llinda de fusta. La resta del pany de paret es compon amb una sèrie d'obertures de diverses mides, rectangulars o quadrades, harmòniques en el seu conjunt, emmarcades per peces de terracota, havent finestres i balconeres, aquestes amb arc de mig punt, ritme que continua en la façana oest, amb la diferència que aquí es produeix l'accés posterior i hi ha el cos sobresortint acabat superiorment en galeria amb pilars de secció quadrada i llindes de fusta correguda que suporten la coberta, visible des de sota en aquesta galeria, tenint en planta baixa un conjunt de tres finestres que actuen com una de sola amb dos matxons intermedis, però acabats superiorment amb una cornisa prima de terracota que les unifica.

En la façana nord continua l'ampit de la galeria situada a oest convertida en una cornisa prima, que separa les dues plantes, amb dues finestres en planta alta recolzades en la mateixa i una tercera quadrada exempta, havent en planta baixa una finestra de planta rectangular i una tribuna de planta semi-octogonal amb tres finestres acabades en arc de mig punt, també emmarcades amb peces de terracota. Cal destacar que les cobertes de l'edifici tenen un ràfec que vola una mica més de mig metre, i que es juga amb les altures de la mateixa, estan més aixecada la de part de la façana principal, la que cobreix la galeria a nord-oest.

Interiorment l'edifici principal s'estructura a partir d'un doble espai al qual s'accedeix des de l'entrada principal, des d'on s'arriba en planta baixa a les estances més públiques, com la sala menjador, situada a nord, que connecta amb els cossos adossats a nord i est del cos principal mitjançant arcs carpanells que obren els murs de càrrega, fent més espaiosa la sala. Per accedir a la planta alta s'empra una escala de dos trams en escaire. Aquest doble espai està parcialment envoltat per una galeria que dona accés a les cambres privades de la casa. Les obertures interiors a aquest doble espai des de la planta superior són fetes amb arcs de mig punt, i el seu passadís parcialment perimetral cobert amb voltes d'aresta, partides amb arcs seguint el ritme les obertures cap al doble espai. Des de l'accés posterior s'accedeix a la cuina, que duu a estances de servei, a la sala principal i a una escala secundària que comunica totes les plantes des del soterrani fins a les golfes. La distribució de la casa està pensada ja d'origen també per fer-se servir com a hotel si la propietat decidia traure un rendiment econòmic.

El cos de garatge es desenvolupa en planta baixa com un rectangle allargat, sent la part davantera el garatge pròpiament dit, amb l'obertura principal en forma d'arc escarser, així com una entrada lateral a nord encarada a l'accés principal de la casa. Al darrera hi ha un espai de traster amb dues obertures més seguint el model de les de la casa. Però la façana sud del garatge, una façana que no estava prevista de ser vista, tapada per la vegetació i de cara al desnivell del terreny, ja és purament utilitària, amb obertures sense cap mena de decoració exterior, igual a les obertures de la masoveria, situada sota de la terrassa del darrere del garatge, un habitatge semisoterrat amb només dues façanes, sense cap interès especial.

EVOLUCIÓ DE L'OBRA DE DURAN I REYNALS A VILADRAU

L'any 1940 Duran construeix la casa La Magnòlia Blanca, un edifici aïllat situat en l'avinguda de Marcos Redondo, on deixa de banda el classicisme neobrunelleschià però sense oblidar l'estètica noucentista, que tot i ser de línies més simples no deixa de ser ordenada en la composició, com en tota l'obra de Duran al llarg del temps. Però l'accés a la parcel·la des de l'exterior és pel sud, de manera que s'arriba tangencialment a la façana principal, situada a oest, que recorda la típica de les masies, amb l'ús dels arcs de circumferència en algunes de les obertures i en altres unes obertures rectangulars. L'edifici es situa en una parcel·la que s'adapta a la topografia, fent-ho mitjançant la creació de terrasses. Des del vial d'accés, en pendent, puja un mur que allotja estances auxiliars, sobre de les quals es genera el planell on es troba la casa, que està a l'altura de l'accés a la

La Magnòlia Blanca. (Foto D. Gordillo).

parcel·la des del carrer, en l'aterrament del mig se situa la piscina i la pista de frontó de la parcel·la, i mitjançant una doble escala, clàssica en la forma, s'arriba al nivell superior, el més allunyat de l'accés, a partir del qual es pot pujar al terreny natural

fins a arribar a la partició amb la finca veïna. Aquest desnivell es fa palès quan es puja per un carreró estret que guanya altura mitjançant escales, situat a nord de la parcel·la, des d'on s'accedeix a portes secundàries peatonals de la parcel·la i d'altres veïnes.

L'edifici s'estructura a partir d'un cos rectangular de planta baixa i dos plantes altes, amb la façana principal a l'oest, de cara a un jardí que a sota té estances auxiliars amb accés des del carrer. Al cos principal se n'adossen dos més en planta baixa a nord i sud, i un cos de planta baixa, pis i golfes en el seu costat est, de cara al desnivell del terreny i la terrassa on es troba la piscina. Interiorment l'estructura és a base de murs de càrrega i cabirons, i per generar un gran espai de sala s'obren arcs carpanells en els murs interiors, similar als de la sala principal a Can Soliguer, tret del mur d'on surt la tribuna a oest, que s'obre amb una llinda recta. Les cobertes de l'edifici, amb teula àrab, emfasitzen els volums del conjunt, sent aquests a dues aigües a tot arreu, tret d'algun element auxiliar, amb coberta a un vessant.

De fet, tret de la decoració clàssica neobrunelleschiana, la composició de les obertures recorda també en part Can Soliguer, on bastants de les finestres són de proporció quasi quadrada vertical, i on se combinen en algun cas finestres rectangulars de mida gran i petita. També hi ha la reminiscència a les masies típiques, amb les finestres trífores de les golfes, o la porta principal, amb arc de mig punt de pedra que destaca sobre l'arrebossat de la façana, estètica recuperada de l'estil noucentista general en altres arquitectes en anys anteriors, com Puig i Cadafalch o Planas i Calvet.

L'any 1942 Duran i Reynals construeix Can Badó Pelleric, un habitatge unifamiliar entre mitgeres de dues plantes situat al carrer de la Rectoria, acabat en la seva façana principal amb paredat carejat. L'edifici ja no té les línies academicistes de l'autor, sinó que insinua una arquitectura que es comença a lligar amb la tradicional, emprant peces de pedra que actuen com arcs de descàrrega. Com a reminiscència del classicisme decoratiu només es veu exteriorment els ampits motllurats de les finestres. La façana posterior, en canvi, com que no es veu, és arrebossada, disposant d'un balcó corregut que va de mitgera a mitgera. Aquí ja s'entreu un llenguatge d'arquitectura moderna com a evolució d'un noucentisme que ha anat simplificant línies, on no es deixa de veure el ritme i l'ordre en la composició de les façanes.

Can Badó Pelleric, façana a carrer Rectoria (foto D. Gordillo).

ÚLTIMES OBRES DE DURAN I REYNALS A VILADRAU

L'any 1957 es construeix Can Vicenç Ysamat, que no es va acabar en façana fins l'any 1967, havent ja mort Raimon Duran i Reynals. En aquest cas es tracta d'un habitatge aïllat en el centre de la parcel·la, on fa servir plenament una arquitectura inspirada en l'arquitectura tradicional⁷, sense caure en els tòpics, lligat a una arquitectura moderna continguda, on no es deixa de veure el ritme i l'ordre en la composició de les façanes, però on encara hi ha el gest directament noucentista clàssic en el rellotge solar de la façana principal. La casa s'adapta a la topografia mitjançant un anivellament just on es troba. La resta de la topografia original no ha estat tocada, tret del camí d'accés que va pujant fins davant de la casa.

L'evolució de l'obra de Duran i Reynals es palesa en aquesta casa, com a canvi cap a un llenguatge modern de la seva arquitectura, però amb un element noucentista romanent, el rellotge solar de forma el·líptica vertical, amb la superfície enfonsada uns centímetres respecte del pla de façana i un acabat esgrafiàt de color terrós clar que conté el dibuix d'un sol somrient i dos àngels, junt amb uns carrols de raïm i la inscripció "LES HORES DEL MATÍ NO SÓN FETES PER MI" i "ANY 1967", a més de les hores. En les façanes la forma i distribució de forats segueixen un patró compositiu ordenat, que té el seu origen en el llenguatge clàssic emprat per l'arquitecte cap als anys 30 del segle XX, i que va continuar fent servir al llarg de tota la seva carrera professional.

Can Vicenç Ysamat. (Foto D. Gordillo).

La casa és un edifici de dues plantes cobert a dues aigües amb teula àrab i el carener paral·lel a la façana principal. Les façanes de l'edifici són fetes amb pedra calcàrea o de pissarra, com ho són els emmarcaments de portes i finestres en general, però d'un to

més clar i de gres. La planta és rectangular tenint la façana principal de cara a sud-oest, on hi ha una espècie d'era acabada amb gespa a partir de la que el terreny va descendant seguint la topografia, adaptada per a situar el camí d'accés. Des de la façana nord-est el terreny va pujant seguint el

7 Tarrús, J. (1980), "Duran i Reynals, clàssic i eclèctic" (Quaderns 150), Barcelona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, pàgs. 33-34.

desnivell natural. La façana sud-oest té la porta d'entrada quasi centrada, amb una finestra petita de proporció vertical en el seu costat esquerre, el que es repeteix en la façana oposada. A esquerra i dreta hi ha dos grans finestrals de proporció rectangular. Cal destacar que les obertures de planta baixa de les dues façanes orientades a oest tenen a sobre un arc de descàrrega dins del mur sobre els seus emmarcaments. Sobre la porta d'entrada es troba el rellotge solar. Les finestres de la planta alta són quasi quadrades i emmarcades amb peces de pedra. Cal destacar que les obertures més grans tenen llinda de fusta, similar a unes existents a Can Soliguer, i el balcó situat a l'esquerra, que recorda llunyanament la galeria esquerra de la façana principal de Can Soliguer en quant a ubicació de forats i composició general.

A l'any següent de la construcció de Can Vicenç Ysamat, el 1958, es construïa La Soleia. L'edifici ja ha superat el noucentisme previ de l'autor, simplificant-lo una mica més en comparació de la casa que havia fet l'any anterior, de disseny molt semblant en el cos principal.

La casa de La Soleia es situa en una parcel·la que s'adapta a la topografia, fent-ho mitjançant la creació, un altre cop, de terrasses. La superior es troba al nivell del carrer, on es troba la casa, l'última del carrer abans de convertir-se en camí que s'endinsa en el bosc. De fet, la façana nord de la casa és el tancament de la parcel·la cap al carrer. En el seu costat oest es produeix un desnivell que arriba al nivell del soterrani, regularitzat exteriorment en una altra terrassa, on se situa la piscina.

Compositivament la casa és un edifici amb dos cossos adossats, coberts a dues aigües amb teula àrab i els

La Soleia. (Foto D. Gordillo).

careners paral·lels al carrer, el principal de dues plantes destinat a habitatge principal i quasi bessó a l'edifici de Can Vicenç Ysamat, i l'auxiliar de planta baixa, destinat originalment a habitatge del servei de la casa. Les façanes de l'edifici són acabades, també com a Can Vicenç Ysamat, amb pedra carejada, igual a com ho són els emmarcaments de portes i finestres en general, però d'un to més clar, de gres. La façana sud, la principal, s'obre a un gran jardí particular que es manté a nivell del carrer en el seu costat més oriental i en el seu costat més occidental, el terreny va baixant a través

de dues terrasses fins al nivell on se troba la piscina. Les obertures més grans se produeixen a sud, on torna a haver-hi finestres quasi quadrades verticals i algunes de grans dimensions de proporció horitzontal, i aquí en aquestes finestres les llindes són de fusta, en comparació amb les altres finestres, emmarcades amb peces de pedra. Com a element singular cal destacar al costat de la porta d'accés de la casa un porxo sustentat per dos pilars quadrats de pedra i una encavallada de fusta, i per sota d'aquest s'obre el soterrani.

REFLEXIONS FINALS A L'OBRA DE DURAN

Veient l'obra de Duran i Reynals a Viladrau es cospa bona part de la seva evolució estilística com a arquitecte, i per extensió, es pot veure l'evolució en l'estil arquitectònic imperant en cada moment. Malgrat canviar de llenguatge, el que es veu és que feia servir en essència les mateixes tècniques constructives, a partir de murs de càrrega i bigues que suporten els forjats. En els cassos que feia falta foradar aquests murs de càrrega per a aconseguir espais més generosos interiors i més ben il·luminats s'empraven arcs carpanells o més tard ja, jàsseres.

De fet, al llarg de la seva obra, en aquests habitatges unifamiliars, combina les obertures quasi quadrades, de proporció vertical, emmarcades amb pedra o amb terracota, amb obertures horitzontals de certa llargada, i en aquest cas sempre amb una llinda de fusta que ho recull, actuant conceptualment com una sola finestra encara que formada realment per tres independents separades de matxons. També és general la ubicació de finestres de mida petita al costat d'altres més grans com a element compositiu en façana. I sempre emprava uns ràfecs que cobreixen i protegeixen les façanes, seguint la tradició constructiva al Montseny.

Com s'ha fet notar, en totes les seves obres Duran cuida la composició formal de les façanes, independentment del material final, arrebossat o acabat amb pedra, ordenant els buits en el ple de les parets, i això es veu també en les seves obres viladrauenques. Potser cal posar en valor aquest patrimoni construït i promoure tant la figura de Duran i Reynals com la d'altres arquitectes noucentistes que han deixat una obra tan notable en la vila, malgrat en algun cas alguns edificis hagin tingut modificacions que els desfiguren. Si ja és prou conegut Viladrau pel seu Patrimoni Arquitectònic, amb aquests exemples construïts pot ser encara més un punt de referència i un lloc on se pugui estudiar l'evolució estilística en l'arquitectura del darrer segle o segle i mig.

BIBLIOGRAFIA

- BOFILL, R. – ZAMORA, J.E. (2005), “Els inicis de l'estiueig a Viladrau”, *Monografies del Montseny* 20, Viladrau: Amics del Montseny.
- CANALS, M. (2000), “L'efímer noucentisme”, *Monografies del Montseny* 15, Viladrau: Amics del Montseny.
- CATASÚS, A – CLAPAROLS, J.M. (2019), *Josep Maria Pericas i Morros. 1881-1966. Arquitecte*, Vic: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya.
- FALGÀS, J. – VIDAL, M. (2010), *La casa noucentista: arquitectura unifamiliar a Catalunya*, Girona: Fundació Masó i Úrsula Llibres.
- FELIU PORTABELLA, M. – LÓPEZ MARTÍNEZ, I. – LÓPEZ VÁZQUEZ, X. – PAGESPETIT, L. (1993), *Viladrau*, Girona: Diputació de Girona i Caixa de Girona.
- GONZÁLEZ, A. – LACUESTA, R. (1997), *Barcelona guía de arquitectura 1929-1996*, Barcelona: Editorial Gustavo Gili.
- TARRÚS, J. (1980), “Duran i Reynals, clàssic i eclèctic” (*Quaderns* 150), Barcelona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya.

